

Lovforslag nr. L 167. Fremsat den 12. januar 2000 af sundhedsministeren (Carsten Koch)

## Forslag

til

# Lov om ændring af lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v.

(Ændring af embedslægers retsmedicinske opgaver og adgang til transplantation fra unge under 18 år)

### § 1

I lov nr. 402 af 13. juni 1990 om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. foretages følgende ændringer:

1. § 10, stk. 1, affattes således:

»Bestemmelse om retslægelig obduktion træffes af politiet. Obduktionen udføres af en sagkyndig læge, der udpeges af justitsministeren.«.

2. I § 13, stk. 2, indsættes som 3. punktum:

»Der kan dog ikke gives samtykke til, at der fra en person under 18 år udtages ikke-gendanneligt væv.«.

### § 2

Loven træder i kraft den 1. maj 2000.

### § 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

## Bemærkninger til lovforslaget

### Almindelige bemærkninger

Lovforslaget fremsættes som følge af to særskilte og af hinanden uafhængige forhold. Det ene er en konsekvens af, at embedslægerne med virkning fra 1. oktober 1999 er fritaget for deltagelse i den praktiske gennemførelse af retslægelige obduktioner. Det andet er begrundet i et ønske om præcist at beskrive retsstillingen i dansk ret i forhold til bioetikkonventionen, for så vidt angår transplantation fra unge under 18 år.

Vedrørende Folketingets behandling af den gældende lov henvises til:

FT 1989-90:4635, 5206, 9431, 9991; A 3787; B 1217.

### 1. Lovforslagets indhold

Retslægelige obduktioner skal efter ligsynslovens § 10, stk. 1, udføres af en af justitsministeren udpeget sagkyndig læge sammen med en embedslæge eller en læge, der repræsenterer denne. Efter omlægningen af visse af embedslægeinstitutionernes retsmedicinske opgaver vil retslægelige obduktioner fremover blive foretaget uden embedslægernes deltagelse, hvilket i vidt omfang er i overensstemmelse med gældende praksis.

I ligsynsloven er indeholdt bestemmelser om de betingelser, der gælder ved transplantation i levende live. Efter bestemmelsen i § 13 kræves samtykke til indgrebet fra donor. Hvis det drejer sig om en mindreårig, skal ganske særlige grunde tale for, at der med tilslutning fra forældremyndighedsindehaveren kan foretages transplantation.

I henhold til artikel 20 i Europarådets konvention af 4. juni 1997 om menneskerettigheder og biomedicin kan der ikke fra en mindreårig doneres væv, medmindre der er tale om gendannet væv.

Dansk praksis er i overensstemmelse med konventionen, og denne retstilstand bør derfor afspejles i lovtæksten.

### 2. Lovforslagets baggrund

Embedslægernes betjening af politi og retsvæsen har gennem de seneste år flere gange været genstand for drøftelser mellem Sundhedsministeriet og Justitsministeriet.

Politi og anklagemyndighed har således gennem årene fundet, at flere af de retsmedicinske opgaver, nemlig personundersøgelser i forbindelse med volds- og sædelighedsforbrydelser, ambulante mentalundersøgelser, retslægelige obduktioner og benådningssager, kan udføres uden embedslægernes medvirken, og praksis er på flere af områderne delvis ændret i overensstemmelse hermed.

Efter drøftelser senest i august 1999 mellem Sundhedsministeriet, Forskningsministeriet og Justitsministeriet blev der opnået enighed om at foretage en omlægning af en række retsmedicinske opgaver.

Omlægningen indebærer bl.a., at embedslægerne med virkning fra 1. oktober 1999 ikke længere skal deltage i den praktiske gennemførelse af retslægelige obduktioner. Da embedslægernes medvirken ved udførelsen heraf er reguleret i ligsynsloven, vil der skulle foretages en ændring i denne lov.

Ratifikation af internationale konventioner, herunder *Europarådets konvention* om menneskerettigheder og biomedicin, indebærer en pligt til at indrette den danske lovgivning eller administrative praksis efter konventionens bestemmelser, således at der i den faktiske retsanvendelse ikke handles i strid med konventionen. I tvivlstilfælde skal danske regler fortolkes på en måde, der bedst bringer dem i overensstemmelse med konventionen.

Sundhedsministeriet vurderede, at det ikke var nødvendigt med lovændringer inden for ministeriets ressort, da opfyldelsen af konventionen kunne ske inden for rammerne af gældende sundhedslovgivning og den praksis, der er herskende, og som generelt giver en stærk beskyttelse af patientrettigheder. Denne vurdering gjaldt også spørgsmålet om transplantation af væv fra unge under 18 år, idet der i de sjældne tilfælde, hvor der kan blive tale om transplantation fra en mindreårig til en nærtstående, f. eks til en bror eller

søster eller til en af forældrene kun bliver transplanteret gendanneligt (regenererende) væv, f. eks. knoglemarv. Der kan således efter praksis ikke doneres en nyre fra en mindreårig.

I forbindelse med Folketingets vedtagelse den 11. maj 1999 af beslutningsforslag (B5) om forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af »Europarådets konvention af 4. juni 1997 om beskyttelse af menneskerettigheder og menneskelig værdighed i forbindelse med anvendelse af biologi og lægevidenskab: Konvention om menneskerettigheder og biomedicin« gav Folketingets sundhedsudvalg i sin betænkning til beslutningsforslaget udtryk for, at der »i lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. bør ske præciseringer, så disse svarer til konventionens intentioner.«

Af bemærkningerne til § 13, stk. 2, i lov om ligsyn, obduktion og transplantation, jf. Folketingstidende 1989-90 A 3812, fremgår forudsætningsvis, at der efter denne bestemmelse i ganske særlige tilfælde kan transplanteres en nyre fra en mindreårig. Denne mulighed udnyttes ikke i praksis, der således er i overensstemmelse med Europarådskonventionen.

Sundhedsministeriet finder, at § 13, stk. 2, bør præciseres, således at bestemmelsen svarer til praksis og til konventionen.

### 3. Hørte myndigheder, organisationer m.v.

Lovforslaget har været sendt til høring hos følgende myndigheder, organisationer og foreninger m.v.:

Amtsrådsforeningen, Børnerådet, Center for Små Handicapgrupper, Dansk Center for Menneskerettigheder, Dansk Handicap Forbund, Dansk Hæmatologisk Selskab, Statens Institut for Folkesundhed, Dansk Nefrologisk Selskab, Dansk Selskab for Immunologi, Dansk Sygeplejeråd, Dansk Transplantations-selskab, De Samvirkende Invalideorganisationer, Den Almindelige Danske Lægeforening, Den Centrale Videnskabsetiske Komité, Det Ethiske Råd, Embedslægeforeningen, Finansministeriet, Forbrugerrådet,

Forebyggelsespolitisk Råd, Foreningen af Speciallæger, Foreningen af Yngre Læger, Forskningsministeriet, Frederiksberg Kommune, Færøernes Landsstyre, Grønlands Hjemmestyre, Hovedstadens Sygehusfællesskab, Justitsministeriet, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Landsforeningen LEV, Ligestillingsrådet, Lægemiddelstyrelsen, Nyreforeningen, Nævnet for etnisk ligestilling, Patientforsikringsforeningen, Patientklagenævnet, Praktiserende Lægers Organisation, Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Statsministeriet, Sundhedsstyrelsen, Sygesikringens Forhandlingsudvalg og Teknologirådet.

### 4. Administrative og økonomiske konsekvenser m.v.

Med virkning fra 1. oktober 1999 fritages embedslægerne for fire retsmedicinske opgaveområder, nemlig personundersøgelser i forbindelse med volds- og sædelighedsforbrydelser, ambulante mentalundersøgelser, retslægelige obduktioner og benådningsager.

I forbindelse med embedslægernes fritagelse for disse fire opgaver reduceres Sundhedsministeriets ramme på FL 2000 med 0,5 mio. kr.

Denne reduktion vedrører dog reelt ikke embedslægernes fritagelse for retslægelige obduktioner, eftersom embedslægerne allerede i praksis har været næsten fuldt fritaget for denne opgave.

Herudover indebærer opgaveomlægningen ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for stat, amt eller kommuner.

For så vidt angår de mindreåriges adgang til at medvirke ved transplantationer er der tale om en ændring af lovteksten, således at denne bliver i overensstemmelse med praksis.

Forslaget medfører derfor ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for stat, kommuner eller amtskommuner.

Lovforslaget har ingen miljømæssige eller EU-retlige aspekter.

**Vurdering af konsekvenser af lovforslag**

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Miljømæssige konsekvenser	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Forholdet til EU-retten	Intet	

*Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser**Til § 1***Til nr. 1**

Ændringsforslaget medfører, at retslægelige obduktioner foretages uden embedslægenes deltagelse. Dette er i vidt omfang praksis i dag, og det skønnes derfor hensigtsmæssigt at ændre loven i overensstemmelse hermed.

**Til nr. 2**

Praksis i Danmark er, at der ikke anvendes ikke-gendanneligt (ikke-regenererbart) væv fra personer under 18 år. Ændringsforslaget skal tjene til at bringe loven i overensstemmelse med praksis. Dermed bliver det tillige klargjort, at Danmark også lovgivningsmæssigt er i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin.

Ved ikke-regenererende væv forstås i denne forbindelse væv, som donors organisme ikke efterfølgende

er i stand til at gendanne såvel mængdemæssigt som funktionelt. Eksempelvis er det udelukket, at der kan gives samtykke til nyretransplantation fra en levende donor, som ikke er fyldt 18 år.

*Til § 2*

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. maj 2000.

*Til § 3*

Bestemmelsen indeholder sædvanligt forbehold vedrørende Færøerne og Grønland.

Lov nr. 402 af 13. juni 1990 om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. er hverken sat i kraft på Færøerne eller i Grønland.

Det kan oplyses, at den tidligere transplantationslov er sat i kraft for såvel Færøerne som Grønland ved kongelig anordning af 22. august 1968.

Endvidere er den tidligere ligsynslov sat i kraft for Færøerne og Grønland ved anordning nr. 533 og nr. 534 af 6. september 1988.

## Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

## Gældende formulering

§ 10. Bestemmelse om retslægelig obduktion træffes af politiet. Obduktionen udføres af en sagkyndig læge, der udpeges af justitsministeren, sammen med en embedslæge eller en anden læge, der repræsenterer denne.

Stk. 2. Samtykke kan meddeles af den, der er fyldt 18 år. Såfremt ganske særlige grunde taler derfor, kan indgrebet dog foretages med samtykke fra en person under 18 år, når samtykket er tiltrådt af forældremyndighedens indehaver.

## Lovforslaget

## § 1

I lov nr. 402 af 13. juni 1990 om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. foretages følgende ændringer:

1. § 10, stk. 1, affattes således:

»Bestemmelse om retslægelig obduktion træffes af politiet. Obduktionen udføres af en sagkyndig læge, der udpeges af justitsministeren.«.

2. I § 13, stk. 2, indsættes som 3. punktum:

»Der kan dog ikke gives samtykke til, at der fra en person under 18 år udtages ikke-gendannelsigt væv.«.

Til lovforslag nr. L 167. Skriftlig fremsættelse (12. januar 2000)

**Sundhedsministeren (Carsten Koch):**

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

*Forslag til lov om ændring af lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. (Ændring af embedslægers retsmedicinske opgaver og adgang til transplantation fra unge under 18 år).*

(Lovforslag nr. L 167).

Formålet med lovforslaget er dels at bringe ligsynsloven i overensstemmelse med en ny opgavefordeling på det retsmedicinske område, dels at begrænse de muligheder, loven giver til at transplantere organer fra unge personer under 18 år.

Den første ændring er begrundet i en opgaveomlægning vedrørende embedslægenes betjening af politi og retsvæsen. Dette spørgsmål har gennem de seneste år været genstand for drøftelser, og i august 1999 blev der opnået enighed mellem Sundhedsministeriet, Forskningsministeriet og Justitsministeriet om at foretage en omlægning af en række retsmedicinske opgaver.

Omlægningen indebærer bl.a., at embedslægerne med virkning fra 1. oktober 1999 ikke længere skal deltage i den praktiske gennemførelse af retslægelige obduktioner. Da embedslægenes medvirken ved udførelsen heraf er regu-

leret i ligsynsloven, vil der skulle foretages en ændring i denne lov.

Ratifikationen af Europarådets konvention af 4. juni 1997 om beskyttelse af menneskerettigheder og menneskelig værdighed i forbindelse med anvendelse af biologi og lægevidenskab: Konvention om menneskerettigheder og biomedicin", indebærer en pligt til at indrette dansk lovgivning eller dansk administrativ praksis efter konventionens bestemmelser, således at der i den faktiske retsanvendelse ikke handles i strid med konventionens bestemmelser.

Af bemærkningerne til lov om ligsyn, obduktion og transplantation, § 13, stk. 2, jf. Folketingstidende 1989-90 A 3812, fremgår forudsætningsvis, at der efter denne bestemmelse i ganske særlige tilfælde kan transplanteres f.eks. en nyre (et ikke-gendanneligt væv) fra en mindreårig. Da dette er i strid med konventionens bestemmelser, hvorefter der kun må transplanteres gendanneligt væv fra unge under 18 år, f.eks. knoglemarv, finder Sundhedsministeriet, at § 13, stk. 2 bør præciseres, således at bestemmelsen svarer til konventionens bestemmelser og dansk praksis.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med tilhørende bemærkninger, tillader jeg mig at anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.